

Beslissing van de Raad voor de Journalistiek

over de klacht van

Handen af van Venezuela

tegen

VRT en Tuyls

Met een mail van 29 juni 2015 dient de heer Patrick Hens namens de organisatie Handen af van Venezuela een klacht in tegen de VRT en journalist Mattias Tuyls. Aanleiding is een reeks over Venezuela in Het Journaal van 9 tot 15 mei 2015 met zes reportages onder de respectievelijke titels ‘Verdeeld land, verdeelde stad’, ‘Geen papier, geen krant’, ‘Een land schuift aan!’, ‘Gezocht! Turistas’, ‘Hard tegen hard’ en ‘Weg uit Venezuela’. Hoofdredacteur Björn Soenens en journalist Mattias Tuyls antwoorden met een brief en twee mails van 8 en 9 juli, waarop Patrick Hens repliceert met een mail van 15 juli 2015.

Een rapporteringscommissie van de Raad voor de Journalistiek heeft een hoorzitting gehouden op 20 oktober 2015. Patrick Hens en Erik Demeester waren aanwezig voor Handen af van Venezuela, namens de VRT woonden Björn Soenens, Mattias Tuyls en bedrijfsjuriste Hilde Minjauw de hoorzitting bij. Na de hoorzitting heeft de VRT dezelfde dag nog enkele stukken bezorgd, waarop klager gereageerd heeft met een mail van 25 oktober 2015.

DE FEITEN

De reportagereeks schetst in zes afleveringen een beeld van Venezuela naar aanleiding van twee jaar presidentschap van Nicolás Maduro. De journalist doet dat aan de hand van zes thema's, die hij overwegend belicht door de ogen van gewone Venezolanen. Op een aantal punten vergelijkt hij de toestand met twintig jaar geleden, toen hij zelf een jaar in Venezuela woonde als uitwisselingsstudent.

DE STANDPUNTEN VAN PARTIJEN

Klager zegt dat de reportagereeks fouten bevat en daardoor een onjuist en partijdig beeld schetst van Venezuela. Klager ontkent niet dat er problemen zijn in het land, maar de reeks focust enkel op de problemen en niet op de verwezenlijkingen.

Klager neemt vooral aanstoot aan de reportages over de persvrijheid, de brain drain bij jonge Venezolanen, en de parlementsverkiezingen en de populariteit van president Maduro. Klager spreekt tegen dat de persvrijheid onderdrukt wordt en dat de meeste TV-stations en kranten in handen zijn van de regering. Er zitten geen journalisten in de gevangenis en het klopt niet dat de kranten Ultimas Noticias en El Universal overgenomen zijn door de overheid. Ultimas Noticias is overgenomen door een investeringsgroep, en wie daarachter zit, is onduidelijk. Bovendien is 80 procent van de media in handen van privé bedrijven die de revolutie in Venezuela fel bekritisieren. Ook Ultimas Noticias en El Universal zijn kritisch voor de regering.

Volgens klager is er ook geen sprake van een brain drain bij Venezolaanse jongeren. Volgens de leerkracht die in de reeks aan bod komt, zou 80 procent van de jongeren het land verlaten. Dat cijfer is uit de lucht gegrepen, zegt klager. De migratiecijfers zijn in evenwicht: even veel

mensen komen het land binnen en verlaten het. Er zijn wel studenten die in het buitenland gaan studeren, maar dat is omdat ze de kans krijgen van de regering, wat vroeger niet zo was. Klager vraagt zich ook af waarop de journalist zich baseert om te zeggen dat maar 22 procent van de bevolking president Maduro steunt. In zijn repliek verwijst de VRT naar één peiling, maar die is volgens verschillende bronnen uitgevoerd door een onderzoeksbureau dat dicht bij de oppositie staat. Andere meer betrouwbare peilingen geven veel hogere cijfers.

De VRT vraagt zich af of klager voldoende persoonlijk belang heeft om een klacht in te dienen. Ten gronde zegt de VRT dat de reeks past in haar beleid van zogenaamde pop-up correspondenten en gemaakt is vanuit de persoonlijke insteek van de journalist, die 20 jaar geleden als student in Venezuela woonde. Het perspectief is dat van gewone mensen, niet van statistische gemiddelden of instituties.

Maar er zijn wel degelijk bronnen die de reportages staven. Zo is de passage over de overname van de kranten Ultimas Noticias en El Universal door de overheid gebaseerd op veel bronnen, waaronder Wikipedia. En hoe dan ook is het aandeelhouderschap van veel kranten erg schimmig, zegt de VRT.

De 22 procent populariteit van president Maduro komt uit een opiniepeiling die ook door de krant El Universal, het persagentschap Reuters en de Britse omroep BBC is overgenomen. Over de brain drain zegt de reportage nergens dat 80 procent van de jonge Venezolanen het land verlaat. Wel illustreert de journalist de brain drain aan de hand van zijn vroegere klas, waarvan zijn toenmalige leraar zegt dat 80 procent van zijn klasgenoten het land heeft verlaten.

De VRT zegt dat de reportagereeks in haar geheel een evenwichtig beeld geeft van Venezuela. Over de zes afleveringen heen komen voor- en tegenstanders van president Maduro en het Chavisme aan het woord, al wilde niet iedereen even vlot spreken voor de camera, ook niet bij de aanhangers van de president, omdat zij vaak argwanend staan tegenover westerse journalisten.

De VRT wijst er ten slotte op dat de reeks bedoeld is voor een breed publiek dat niet dagelijks met Venezuela bezig is, waardoor ze niet op alle details kan ingaan. In zijn blog op deredactie.be ging de journalist op een aantal aspecten wel dieper in, inclusief op de verwezenlijkingen van het Chavisme.

BESLISSING

Handen af van Venezuela is een internationale organisatie die campagne voert voor de verwezenlijkingen van het Venezolaanse regime. In die hoedanigheid heeft klager belang bij de klacht en is de klacht dan ook ontvankelijk.

De VRT schetst een beeld van Venezuela aan de hand van getuigenissen van gewone Venezolanen en vanuit de ervaring van de journalist 20 jaar geleden en nu. Het is journalistiek verdedigbaar om op die manier een beeld van een land te schetsen, en dat perspectief is ook duidelijk voor de kijker.

Tegelijk kan de journalist aannemelijk maken dat zijn reportages en de manier waarop hij die illustreert, gebaseerd zijn op feiten en onderzoeken, al verwijst hij daar niet expliciet naar in de reportages. Het is raadzaam om bronnen te vermelden, zeker wanneer gegevens onzeker of tegenstrijdig zijn, zoals in dit geval over het aandeelhouderschap van de kranten, de brain drain of elkaar tegensprekende opiniepeilingen. De journalist deed dit niet in de reportage, en in antwoord op de klacht verwijst de VRT onder meer naar Wikipedia, terwijl dat een bron is die toch met de nodige omzichtigheid moet worden gebruikt. Toch doet dit niet af aan het feit dat de reportagereeks in grote lijnen een realistisch beeld geeft van de toestand in Venezuela.

Ook komen voor- en tegenstanders van het regime over de zes reportages heen vrij evenwichtig aan bod.

Om die redenen is de Raad voor de Journalistiek van oordeel:

De klacht is ongegrond.

Brussel, 12 november 2015